

**การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**

Development of Instruction in Curriculum Development

Course for Graduate Students of Faculty of Education. Silpakorn University

สุเทพ อ่วมเจริญ*

Sutep Uamcharoen

ดร.ประเสริฐ มงคล**

PRASERT MONGKOL

ผศ.ดร.วัชรรา เล่าเรียนดี***

Watchara Laowreandee

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับบัณฑิตศึกษา 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ วิชาการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน และ 3) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 30 คน หลักสูตรและการสอน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการพัฒนาหลักสูตร ในปีการศึกษา 2555 ระยะเวลาในการสอน 16 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือวิจัยคือ แบบทดสอบผลการเรียนรู้ วิชา “การพัฒนาหลักสูตร” แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการศึกษากการพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า กระบวนการการสอนที่พัฒนาขึ้นตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้น ดังนี้ (1) วิเคราะห์การเรียนรู้ (2) การวางแผนการเรียนรู้ (3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (4) การสรุปความรู้ และการวิพากษ์ความรู้ และ (5) การประเมินการเรียนรู้

2. ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ โดยลำดับแรกคือ บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาเห็นด้วยกับ ส่งเสริมให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกิจกรรมมุ่งฝึกคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้เรียน ตามลำดับ

คำสำคัญ: การวิจัยเพื่อพัฒนาการสอน/การพัฒนาหลักสูตร/หลักสูตรและการสอน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop the instruction in curriculum development for graduate students; 2) compare learning outcomes between pre- and post-instruction in curriculum development and 3) investigate student opinions towards the instruction. The sample was comprised of 30 graduate students majoring in Curriculum and Instruction and enrolling in the Curriculum Development course in the first semester of the 2012 Academic Year. The instruction was performed over a period of 16 weeks, three hours per week. The sample was selected by using simple random sampling. The research instruments were learning outcome tests and questionnaires on students' opinions towards the instruction. The obtained data were analyzed by t-test, mean, standard deviation, percentage and content analysis.

The results were as follows:

1. The research-based instruction in Curriculum Development course graduate students consisted of five steps namely: an analysis, planning, (3) implementation, (4) summarization and criticism and (5) assessment.

2. The learning outcome scores before and after the instruction were significantly different at the .01 level.

3. The students' opinions towards the instruction were at the “strongly agree” level. The top three comments were: 1) the classroom surroundings encouraged knowledge sharing; 2) self-study was encouraged and 3) analytical thinking was the focus of class activities respectively.

บทนำ

การสอนเป็นศิลปะและศาสตร์อย่างหนึ่ง เนื่องจากงานของผู้สอนนั้นไม่ใช่เพียงแต่ถ่ายทอดข้อมูลหรือแม้กระทั่งความรู้เท่านั้น แต่ผู้สอนจะต้องนำเสนอความรู้ในลักษณะของการเสนอปัญหาในบริบทใดบริบทหนึ่งและเสนอปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถนำวิธีแก้ปัญหานั้นไปใช้กับเรื่องอื่น ๆ ได้ต่อไป ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนนั้นมุ่งในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยเน้นการพึ่งตนเอง เมื่อมองในแง่นี้ เรื่องอำนาจในตัวผู้สอนจะเป็นเรื่องขัดกันในตัวองเสมอ เพราะไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนเป็นผู้แสดงอำนาจ แต่เป็นการยอมรับโดยเสรีว่า ความรู้ที่ได้รับเป็นสิ่งที่จะต้องภาระหน้าที่ของผู้สอนในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิอาจวิวัฒนาการไป แต่ผู้สอนยังจะมีบทบาทอันสำคัญอยู่เสมอ เพราะจะเป็นผู้ให้คำตอบสำหรับคำถามต่าง ๆ จากผู้เรียนหากปราศจากผู้สอนแล้วเป็นการยากที่ผู้เรียนจำนวนมากจะเรียนรู้และมีคุณภาพตามมาตรฐานในระยะเวลาที่จำกัด (คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 2541 : 181 – 182) นอกจากนี้ในสังคัมฐานความรู้ สถาบันอุดมศึกษา โดยผู้สอนจะต้องช่วยชี้นำผู้เรียนให้เป็นคนดี เข้าถึงองค์ความรู้ มีความสามารถในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ นำความรู้มาแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (วิจัย วงษ์ใหญ่ การพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษา 2554 : 3) เมื่อประมาณ 30 ปี ก่อน ค.ศ. 1970 เป็นช่วงเวลาที่ “ศิลปะ” ของการสอนก้าวอย่างสู่ความเป็น “ศาสตร์” ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 นักวิจัยได้ศึกษาผลการสอนที่มี

ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังบทสรุปของรายงานวิจัยของโคลแมนและคณะ (1966) สรุปว่าคุณภาพการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้รับมีเพียงร้อยละ 10 ของความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนของผู้เรียน คำถามสำคัญก็คือมีปัจจัยอื่นใดที่ส่งผลต่อความแปรปรวนที่เหลืออีกร้อยละ 90 โคลแมนและคณะวิจัยสรุปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีก เช่น ความสามารถพิเศษหรือความถนัดของผู้เรียน พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางบ้านของผู้เรียน ต่อมาเจนคัสและคณะ (Jencks and other, 1972) ได้ศึกษาและสรุปยืนยันว่าโรงเรียนมีบทบาททำให้เกิดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนน้อยมาก โดยเจนคัสตั้งข้อสังเกตว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้น จากคะแนนที่ได้จากการทดสอบเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่โรงเรียนไม่สามารถควบคุมได้ งานวิจัยของโคลแมนและเจนคัส พบว่าครูแต่ละคนมีผลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยถ้าระบุได้ว่าครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนมีวิธีการสอนอย่างไร ก็จะอธิบายความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ ต่อมาไรท์, ฮอร์นและแซนเดอร์ส (Wright, Horn, & Sanders, 1997) ให้ข้อสังเกตว่าครูประจำชั้นมีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนคือผู้สอน โดยนัยของผลการวิจัยคือ การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอน ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพก็คือผู้สอนที่สามารถสอนผู้เรียนให้มีระดับผลสัมฤทธิ์ทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาการศึกษาทั่วโลกได้พยายามให้ผู้สอนเป็นนักวิจัยและปรับบทบาทของการวิจัยให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างอัตโนมัติ ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผล ผู้สอนจะต้องนำไปโปรแกรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ไปใช้อย่างมีระบบ เพื่อช่วยให้มั่นใจว่าการเรียนการสอนนั้นช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 14 -15) ได้เสนอแนวคิดในการวิจัยควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้ 1) การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนทำวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการวิจัยจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การวางแผน ฝึกการดำเนินงานและฝึกหาเหตุผล โดยผสมผสานองค์ความรู้แบบบูรณาการเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงหรือที่เรียกว่าโลกแห่งความเป็นจริง 2) การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้อุ้สอนใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้วยการศึกษาวเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ ทดสอบคุณภาพนวัตกรรมการเรียนรู้ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรรมนั้น ๆ ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการใช้นวัตกรรมที่

ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ปฏิบัติการตามแนวทางที่เลือก และสรุปผลการแก้ไขปัญหากระบวนการวิจัยดังกล่าวนี้ช่วยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเป็นต้น

จากการสนทนาอาจารย์ผู้สอนนักศึกษามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ในประเด็นผลการสอบประมวลความรู้ในระดับปริญญาโท และการสอบวัดคุณสมบัติในระดับปริญญาเอก ได้ข้อสรุปว่า ผลการสอบกลุ่มวิชาการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับเพียงผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 และจากการสอบถามนักศึกษา สรุปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 80 ให้ข้อมูลว่า วิชาการพัฒนาหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมาก มีความหลากหลาย นักศึกษาบางส่วนไม่สามารถจัดระบบความคิดและนำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ครบถ้วนและครอบคลุมได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน จากที่กล่าวมาการจัดการเรียนการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ในระดับมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยได้การพัฒนาการสอนโดยใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Learning) ทฤษฎีสรค์สร้างความรู้ (Constructivist) และการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร (Curriculum Based Assessment) เป็นพื้นฐานในการพัฒนา

การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน จะต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย ซึ่งผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ความเอาใจใส่เรียนรู้และทำวิจัยเพื่อให้ได้สารสนเทศมาปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน นักพัฒนาหลักสูตรจึงได้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ โดยทำการวิจัยควบคู่กับการพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยมาบูรณาการกับแบบจำลองการขับเคลื่อนผลการเรียนรู้ (Outcome Driven Model)

วัตถุประสงค์การวิจัย

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

- 1) พัฒนาการสอนรายวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ระดับบัณฑิตศึกษา
- 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ “การพัฒนาหลักสูตร” ก่อนและหลังการเรียนการสอน
- 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีขั้นตอนการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรเป็นนักศึกษาบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ปีการศึกษา 2555 จำนวน 37 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ด้วยการจับฉลาก จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาบัณฑิตศึกษา เนื้อหาสาระประกอบด้วย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางด้านหลักสูตร วิเคราะห์ วิวิจารณ์ บริบทการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตร ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการพัฒนา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร เทคนิคและทักษะในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

ตัวแปรต้น การสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวแปรตาม

1. ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนภาคความรู้ จากผลประเมินการเรียนรู้อุปลักษณ์การเรียน
2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียน และคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น กำหนดค่าระดับเป็น 1=พอใช้ 2=ดี และ 3=ดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาบัณฑิตศึกษา พัฒนาขึ้นตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัย

ได้เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการสอนเมื่อเรียนจบรายวิชา (Specify long term goals) และกำหนดผลการเรียนรู้เมื่อเรียนจบแต่ละหน่วย (Specify short-term learning outcomes) ผู้วิจัยและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความชัดเจนในจุดหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) การสอน ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการสอน (Lesson Plans) การออกแบบกลยุทธ์การสอน (Instructional Strategies) การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะที่จะประเมิน (Develop Assessment Specifications) และออกแบบและเลือกเครื่องมือประเมิน (Design or select Assessment Tools)

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการสอนเครื่องมือวัดและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ และแบบสอบถาม จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความเที่ยงตรง และ ประเมินความสอดคล้องเหมาะสม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาบัณฑิตศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) เป็นขั้นตอนการนำแผนการสอนไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง มีการประเมินระหว่างการสอน (Make Formative Decisions) ประกอบด้วย

การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนนำผลการประเมินระหว่างสอนไปพัฒนากลยุทธ์การสอนและระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา มีการปรับแต่งเป้าหมายของความสำเร็จ กลยุทธ์การสอน และการประเมินให้สัมพันธ์กันตลอดหน่วยการสอน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้ทราบถึงเกณฑ์พัฒนาผลการเรียนรู้ (gain to develop learning outcome) ของนักศึกษาเอง นักศึกษาจะต้องปฏิบัติให้ครบขั้นตอน (ที่ผู้สอนใช้) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้ (1) วิเคราะห์จุดหมายในการเรียนรู้ (2) การวางแผนการเรียนรู้ (3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (การแสวงหาและใช้แหล่งการเรียนรู้ การใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ การตรวจสอบความรู้) (4) การสรุปความรู้และการวิพากษ์ความรู้ และ (5) การประเมินการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ต่อเนื่องมาจากขั้นการวางแผน เป็นการนำแผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ไปทดลองใช้ในสภาพจริง โดยดำเนินการทดลองตามแบบการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย แผนการสอน จำนวน 4 แผน แบบทดสอบผลการเรียนรู้และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการสอน นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ วิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ก่อนและหลังการจัดการเรียนสอน โดยใช้สถิติ Paired samples t – test

ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน (Evaluation) การประเมินการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน ผู้วิจัยดำเนินการ 2

ระยะ คือ 1) การประเมินระหว่างการใช้แผนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอน ปรับแต่งระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา มีการปรับแต่งเป้าหมายของความสำเร็จ กลยุทธ์การสอน และการประเมินให้สัมพันธ์กันตลอดหน่วยการสอน ดำเนินการประเมินเมื่อจบการเรียนรู้ในแต่ละแผนการสอน รวมการประเมินทั้งสิ้น 4 ครั้ง โดยใช้แบบสอบถาม (การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ และเกณฑ์คุณภาพในการประเมินการเรียนรู้) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน (rating scale) 5 ระดับ 2) การประเมินหลังการสอน ที่ผู้สอนใช้การวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการเรียนการสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาการเรียนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสารตามประเด็นต่าง ๆ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการเรียนการสอน

1.2 ใช้แบบสอบถามเกี่ยวรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นเกี่ยวกับจุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และแนวทางในการเรียนการสอน

2. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาการเรียนการสอน มีสาระเกี่ยวกับความรู้ ทฤษฎีหลักสูตร และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ใช้แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร สาขาการวัดผลการศึกษา และสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ) จำนวน 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 – 1.00

2.2 ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการตรวจสอบรายการเพื่อการประเมินคุณภาพของหลักสูตร ที่ผู้เรียนพัฒนาขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

2.3 ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ และการประเมินตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมในระหว่างการเรียนรู้ โดยบันทึกผลคะแนนความรู้ และการฝึกปฏิบัติการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลการศึกษากระบวนการการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 2) ผลการทดลองใช้แผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และ 3) การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1. ผลการศึกษากระบวนการการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ใช้กระบวนการวิจัย เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ

1. หลักการการสอน ประกอบด้วย

1.1 ปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Social Reconstruction) ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanist) ทฤษฎีสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist)

1.2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered Learning) การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน(Cooperative Learning)

1.3 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

2. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษา 2 ประการ คือ

2.1 เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ทฤษฎีหลักสูตร และกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตร

3. การสอน ผู้สอน ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์จุดหมายในการเรียนรู้

นักศึกษาวิเคราะห์หลักการจัดการศึกษา ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และจุดหมายของการศึกษาในระดับสากล(World class Education) เพื่อกำหนดจุดหมายในการเรียนรู้วิชา “การพัฒนาหลักสูตร” และนำไปกำหนด

จุดหมายของหลักสูตรที่นักศึกษาจะต้องพัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 2 การวางแผนการเรียนรู้ นักศึกษา

วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 1) กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาตนเอง จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ หลักฐานร่องรอย หรือการสืบค้นในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือปฏิบัติกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร” 2) จัดทำปฏิทินและเครื่องมือในการกำกับติดตาม เพื่อการประเมินตนเอง ในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้

นักศึกษาศึกษาเรียนรู้ด้วยการแสวงหาและใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกัน การใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ และการตรวจสอบความรู้ “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร” นักศึกษาจะได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมการปฏิบัติ (Hand-On) การใช้คอมพิวเตอร์ และกิจกรรมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดของนักศึกษา เปิดการอภิปรายให้กว้างขวาง เสนอหลักฐานร่องรอยของความคิดของนักพัฒนาหลักสูตร เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อภิปรายกับกลุ่มเพื่อน ภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 4 การสรุปความรู้ และการวิพากษ์

ความรู้ ผู้สอนส่งเสริมให้นักศึกษาได้อธิบายแนวคิด “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร” โดยใช้ภาษาของตนเอง สอบถามถึงหลักฐานและความชัดเจนในการอธิบายของนักศึกษา ฟังด้วยความเคารพกับการอธิบายของนักศึกษา ที่ใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่มีมาก่อนของผู้เรียน

เป็นพื้นฐานในการอธิบาย ในส่วนการวิพากษ์
ความรู้ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนขยายความรู้
ความเข้าใจใน “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร”
ของนักศึกษาโดยผ่านประสบการณ์ใหม่ ๆ
ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนให้นำความรู้ปรับ
ใช้กับประสบการณ์ในชีวิตจริง โดยผ่าน
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร นักศึกษานำ
ความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์โดยการพัฒนา
หลักสูตรเพิ่มขึ้น

ขั้นที่ 5 การประเมินการเรียนรู้ ส่งเสริม
ให้นักศึกษาประเมินความรู้ และความสามารถ
ของตนเอง ประเมินความก้าวหน้าในการเรียน
และประเมินการบรรลุจุดหมายการศึกษา

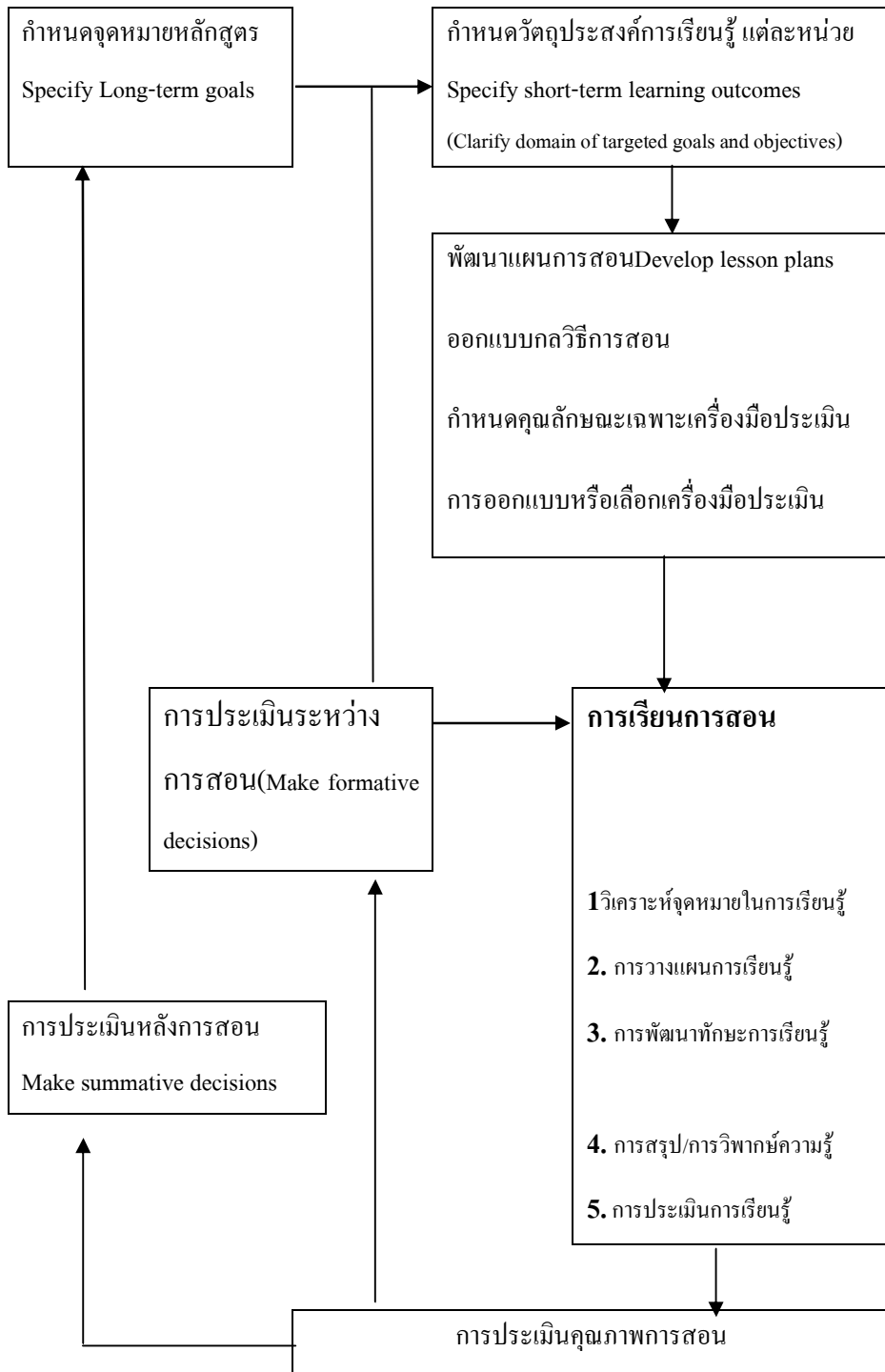
4. การวัดและประเมินผล เป็นการวัด
และประเมินความรู้ความสามารถของนักศึกษา
2 ด้าน คือ

สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจใน
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นความรู้ที่
เกี่ยวข้องตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ
นักพัฒนาหลักสูตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ
โดยเฉพาะ การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์
(Tyler, 1949) และทฤษฎีหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

4.2 ด้านความสามารถในการพัฒนา
หลักสูตร เป็นความสามารถ ด้านการประยุกต์
ใช้กระบวนการ การพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนา
หลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการ ของ
กลุ่มเป้าหมาย ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ความสามารถในการแข่งขัน ทำทนายและการเป็น
พลเมืองดี

แผนภาพที่ 1 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน



ปรับจาก Chatterji, Madhabi. (2003) *Designing and using tools for educational assessment*. Pearson Education, Inc. p.30

2. ผลการทดลองใช้แผนการสอนที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2.1 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการสอนของ กลุ่มตัวอย่างปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก่อนและหลังการสอนของกลุ่มตัวอย่าง

	n	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	t	p
					(two-tailed test)	
การประเมินก่อนสอน	30	30	14.20	2.87		
การประเมินหลังสอน	30	30	23.27	4.64	-9.11	.000*

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรหลังการสอน ($\bar{x}=23.27$, S.D.= 4.64) สูงกว่าก่อนการสอน ($\bar{x}=14.20$, S.D.= 2.87) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2. ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์คุณภาพด้วย SOLO Taxonomy ตามแนวคิดของ John Biggs กำหนดคะแนนความสามารถเป็นองค์ประกอบเดียวหลากหลายขององค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรเป็นดังนี้ ค่าระดับ

1= พอใช้ จำนวน 6 คน ระดับ 2 = ดี จำนวน 9 คน และ ระดับ 3 = ดี มาก จำนวน 15 คน ตามลำดับ

3. การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอน ที่พัฒนาตามลำดับขั้นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพัฒนาหลักสูตร เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการประยุกต์แนวคิดการวิจัยมาใช้ในการสอน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาเห็นด้วยกับการนำแนวคิดการประเมินในชั้นเรียนมาใช้ในการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และสุดท้ายได้เรียนรู้แบบจำลองการขับเคลื่อนผลการเรียนรู้ (Outcome Driven Model) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนต่อไป

อภิปรายผล

การพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็น การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ความสามารถของผู้เรียน ให้บรรลุตาม จุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เนื่องจากแผนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยอิงแนวคิดทฤษฎี กระบวนการวิจัยร่วมกับ outcome-driven model (Tyler, 1951; Nitko, 1989) ที่เป็นพื้นฐานของ การเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แจมมณี (2545: 475) ที่ว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็น แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัด อย่างเป็นระบบ สัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตาม จุดมุ่งหมายเฉพาะ ของรูปแบบการเรียน การสอนนั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce และ Weil (1996: 13) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่ารูปแบบการเรียน การสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่นทฤษฎีด้าน จิตวิทยาการเรียนรู้ และเมื่อพัฒนารูปแบบการ เรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จะต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และ ตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ใน สถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุง แก้ไขรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

จากผลการพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการวิจัยการเรียนการสอน มีลักษณะที่เอื้อต่อ การพัฒนาความรู้ “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร” กล่าวคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ข้อมูลการ ประเมินทั้งในระหว่างเรียนและเมื่อสิ้นสุด บทเรียน และกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนา การสอน การจัดการเรียนการสอนผู้สอนต้อง คำนึงถึงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ตรงตามเป้าหมายของ หลักสูตรหรือ โปรแกรมการเรียนการสอนที่ ออกแบบไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรค ไດบ้าง ควรมีการแก้ไขกิจกรรมการเรียนรู้ใดให้ มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้บ้าง กระบวนการเรียน การสอนต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เป็นการนำการวิจัยเข้า มาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยเริ่ม จาก 1. วิเคราะห์การเรียนรู้ 2. การวางแผน การเรียนรู้ 3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ 4. สรุปความรู้ และวิพากษ์ความรู้ 5. ประเมิน การเรียนรู้ และนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545: 6 – 8) กล่าวว่า การวิจัยในกระบวนการ เรียนรู้เป็นบูรณาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมา ประยุกต์กับสภาพการณ์ของการเรียนการสอน ในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาที่เกิดจาก การเรียนการสอนในชั้นเรียน สอดคล้องกับ รูปแบบการสอนเพื่อแก้ปัญหา (SSCS Model) ของ Edward L. Pizzini, Daniel P Shepardson and Sandra K. Abell (1989) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) Search หมายถึง การค้นหาปัญหา แยกแยะ สาเหตุของปัญหา 2) Solve หมายถึง การ

แก้ปัญหาหรือการหาคำตอบของปัญหาที่เราต้องการ 3) Create หมายถึง การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือคำตอบที่ได้ มาจัดกระทำให้อยู่ในรูปของคำตอบ และ 4) Share หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบที่ได้ทั้งของตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในการพัฒนาการสอนนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน วิชาพัฒนาหลักสูตร การประยุกต์แนวคิดการวิจัยมาใช้ในการสอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เห็นด้วยในระดับมากทุกข้อ โดยลำดับแรกคือ บรรยากาศในการเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาเห็นด้วยกับส่งเสริมให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกิจกรรมมุ่งฝึกคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ได้เรียน ตามลำดับเหตุผลสำคัญของคำตอบทั้งสามประเด็นนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการวิจัย ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ประกอบกับนักศึกษามีช่วงเวลาจำกัดในการศึกษาเล่าเรียน พัฒนาตนเองโดยมุ่งการบรรลุจุดหมายของหลักสูตร เป็นสำคัญ นักศึกษาต้องการได้รับการตอบสนองการเรียนรู้ดังกล่าว ดังนั้นการพัฒนาการสอนวิชา “การพัฒนาหลักสูตร” ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้แบบจำลองการขับเคลื่อนผลการเรียนรู้ (outcome-based driven model) ภายใต้กรอบแนวคิดการประเมินการเรียนรู้ตามหลักสูตร (curriculum based assessment) จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาได้ใช้เวลาที่จำกัด บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา และได้พัฒนาทักษะวิธีการในการเรียนรู้ ในที่นี้คือ

กระบวนการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความจำเป็น ที่นำหลักธรรมในพุทธศาสนา มาทำกับการพัฒนานักศึกษา จึงได้สอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาการสอนเพิ่มเติมจากพระมหาเฉลิมชัย ชยมณีกุล นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการสอนภาษาอังกฤษ สรุปได้ว่า นักศึกษามัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศิลปากรส่วนใหญ่จะทำงานเต็มเวลาใน 5 วัน มีเวลาเข้าชั้นเรียนในช่วงวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ กล่าวได้ว่าแม้นักศึกษาจะทำงานอย่างหนักก็จริง แต่ก็ยังรักความก้าวหน้า โดยเลือกที่จะเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาตนเองนี้สอดคล้องกับหลักภาวา 4 (พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต), 2546) ในพระพุทธศาสนา นั่นคือ (1) กายภาวา (physical development) นักศึกษาพึงปฏิบัติต่อสิ่งรอบข้างทั้งผู้ร่วมงาน อีกทั้งยังปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนร่วมงานในทางที่เป็นคุณต่อตนเอง ทำให้ชีวิตมีแต่ความเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเขาหมั่นสร้างคุณภาพ และสัมพันธภาพต่อสิ่งรอบกายอย่างดีนั่นเอง (2) ลีลาภาวา (moral development) นักศึกษาพึงเคารพกฎเกณฑ์ กติกา มารยาททางสังคม ในทุกสังคมที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย ไม่ละเมิดกฎระเบียบ ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ เกิดต่อสิ่งรอบกาย ไม่ว่าจะเป็นคนหรือองค์กร รู้จักเกื้อกูลผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ยิ่งทำก็ยิ่งทำให้นักศึกษาเป็นที่รักของทุกคน ทุกคนพร้อมให้ความร่วมมือหากในชั้นเรียน เพื่อนก็ช่วยเหลือหากในชีวิตการทำงาน เพื่อนในกลุ่มเรียนก็ช่วยอุปถัมภ์ส่งเสริม ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากนักศึกษารู้จักที่จะเคารพ ให้เกียรติ ไม่ทำให้ผู้อื่นต้อง

เดือดร้อนนั่นเอง (3) จิตภาวนา (emotional development) นักศึกษาพึงได้ฝึกหัดจิตใจให้เข้มแข็ง มีความขยัน อดทน พยายามเอาชนะอุปสรรคปัญหาที่ตาโถมเข้ามาโดยไม่ย่อท้อ หลีกเลี่ยงล้มเหลวเพียงเพราะมีจิตใจหวั่นไหวไปกับกระแสสังคม กระแสทุกข์ที่กระหน่ำเข้ามาอย่างโหดร้าย หากใครไม่เคยฝึกฝนอบรมจิตใจให้แกร่งตั้งแต่วัยเยาว์ ก็มีแต่จะพ่ายแพ้ต่อกระแสความอยาก กระแสแห่งการชิงดีชิงเด่นได้ การที่นักศึกษาได้รับการกล่อมเกลาและอบรมจิตใจอย่างดี จากสถาบันทางสังคมที่อบอุ่น อีกทั้งยังเป็นคนที่รู้จักแบ่งเบาภาระของครอบครัว โดยทำงานไปเรียนไป หาทุนเรียนหนังสือ ไม่รบกวนใครเลย ทำให้เขามีประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งหาไม่ได้จากห้องเรียนสี่เหลี่ยม สิ่งเหล่านี้หลอมรวมให้นักศึกษามีจิตใจที่แกร่งนั่นเอง

(4) ปัญญาภาวนา (Cultivation of wisdom; intellectual development) นักศึกษาพึงมองสรรพสิ่งอย่างเข้าใจความจริง เข้าใจว่าสรรพสิ่งล้วนแต่เป็นสังขาร ไม่มีอะไรแน่นอน ทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง หากมีปัญหาหรืออุปสรรคจะพยายามหาทางแก้ปัญหามีสติ แม้จะมีทุกข์ (รวมถึงปัญหาจากการศึกษาเล่าเรียน) มากมายอย่างไร ก็สามารถฝ่าฟันเอาชนะได้เรื่อยไปเพียงเพราะเขารู้จักใช้สมองตรึกตรองอย่างรอบคอบนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผู้สอนสามารถใช้แผนการสอนที่พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนควรจะต้องศึกษาข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และจัดสภาพบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ บรรยากาศที่ทำให้ทายบรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน บรรยากาศที่อิสระ และบรรยากาศความมีวินัยแห่งตน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้ปกครอง

เพื่อให้ผู้สอน วิชาการพัฒนาหลักสูตร ได้ตระหนักในการสอนที่ควรได้กระตุ้นเตือนให้นักพัฒนาหลักสูตรได้ระลึกเสมอว่า การจะพัฒนาหลักสูตรให้ดีมีคุณภาพ และคาดหวังที่จะใช้หลักสูตรเป็นเข็มทิศกำหนดแนวทางการศึกษานั้น ควรจะจัดหลักสูตรให้เป็นไปในทิศทางที่จะพัฒนาตนเองของผู้เรียนทั้ง 4 ด้านตามหลักภาวนา 4 สิ่งสำคัญที่นักพัฒนาหลักสูตรที่พึงตระหนักก็คือก็คือการให้ความสำคัญกับสังคม สิ่งแวดล้อม หลักสูตรจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อวิถีคิด ต้องเป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะด้านสังคม การอยู่ในสังคม การเคารพสิทธิผู้อื่น การมีความพยายาม อดทน อดกลั้น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคำว่ารอคอย ผลผลิตของหลักสูตรมุ่งประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนรวมถึงประเทศชาติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ (Research for Learning Development)** .
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21. (2541). การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พิศนา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. ISBN 978-974-350-496-9.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12
Biggs, John. (1999). Teaching for Quality Learning at University, Buckingham SRHE and Open
University Press.
- Chatterji, Madhabi. (2003) Designing and using tools for educational assessment. Pearson Education,
Inc.
- Edward L. Pizzini, Daniel P. Shepardson and Sandra K. Abell. (1989). A Rationale for and the
Development of a Problem Solving Model of Instruction in Science Education. Science
Education 73(5) :523-534
- Nitko, A. J. (1989). Designing test that are integrated with instruction. In R.L. Linn (Ed.) Educational
Measurement (13-103) New York : American Council on Education.
- Tyler, R. W. (1949). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago
Press.
- Tyler, R. W. (1951). The functions of measurement in improving instruction, in E. F. Lindquist (Ed.).
Educational Measurement. New York : American Council on Education.